

Wie ben jij?

Ik ben **zwarte els**. Nee, niet Els zoals bij de mens bekend als vrouwennaam, maar ik ben **dé els** (*Alnus glutinosa*). De toevoeging 'zwart' dank ik aan het feit dat ik in de winter met al mijn elzenpropjes een nogal donker uiterlijk heb. En mijn stam is donkerder dan die van de witte ofwel grauwe els (*Alnus incana*) die minder in het wild voorkomt.

Wanneer je onze bladeren met elkaar vergelijkt, zie je het verschil. Dan zie je ook meteen dat mijn blad glanzend is alsof het met lijm (glutofix) is ingesmeerd. Vandaar ook het Latijnse *glutinosa* in mijn naam.

Ons geslacht *Alnus* is lid van de berkenfamilie. Ik ben een eenhuizige, tweeslachtige boom. Dat betekent dat ik aparte mannelijke en vrouwelijke bloemen heb die je in een en dezelfde boom tegen kunt komen. Mijn bladknoppen zijn paarsig van kleur.

De vele elzenpropjes die het hele jaar blijven hangen, geven mij een rommelig uiterlijk. Daar ben ik aan te herkennen. In het najaar kun je zelfs 3 generaties van mijn vrouwelijke bloeiwijzen zien. De donkere elzenpropjes (een soort mini dennenappeltjes) zijn de vruchtjes van vorig jaar, de 'omaatjes'. Daarnaast zie je de nog groene, rijpende vruchtjes van dit jaar, de 'moeders'. De bloemknopjes van volgend jaar zijn al te zien, de 'jonge meisjes'. De jonge mannelijke, stijve katjes hangen al.

Doordat mijn wortels via stikstofknolletjes een symbiose aangaan met bacteriën, hoef ik in de herfst geen bladgroen uit mijn bladeren te halen. Ik ken dus geen fraaie herfstkleuren en mijn blad valt laat in de herfst groen af.

In het vroege voorjaar ben ik makkelijk te herkennen aan mijn mannelijke katjes die dan volop hun stuifmeel via de wind verspreiden. Mijn vrouwelijke bloempjes zijn minder uitbundig aanwezig. Om te zorgen dat ik niet aan zelfbestuiving doe, bloeien mijn mannelijke en vrouwelijke bloeiwijzen niet tegelijkertijd.

Waar kom je voor in Het Twiske

Je kunt me overal in Het Twiske tegenkomen en vooral in de vochtige gebieden en langs de slootkanten. Ik doe het goed in moerasbos. Dat ik mij zo makkelijk verspreid, heeft te maken met mijn slimme manier van zaadverspreiding. Tussen de schubjes van de elzenpropjes bevinden zich kleine, vettige nootjes. In het water vallend drijven ze een stukje weg en ontkiemen dan ergens langs de waterkant. Wanneer de elzenpropjes door de wind flink heen en weer worden geschud, vliegen de zaadjes met de wind naar plekken bij het water vandaan waar ze dan ontkiemen. Tot slot zijn de propjes ook een ideale voedselbron voor puttertjes die in het najaar in groepen op mij af komen en de vettige nootjes uit de propjes pikken. Wanneer zij het zaadje dat daarin zit uitpoepen, kan er op die plek zomaar weer een nakomeling van mij ontkiemen.

Wanneer ben jij in Het Twiske te zien?

Ik ben jaarrond aanwezig en in de winter wanneer de meeste bomen kaal zijn, goed te herkennen aan mijn 'rommelige' uiterlijk. Ander kenmerk is ons rood bloedende hout dat je ziet wanneer er voor uitdunningsbeheer gekapt is. De kleur ontstaat vooral door koolstofmonoxide.

Alnus betekent ook els en schijnt terug te gaan op de stam *el* dat rood betekent.

Waar houd je bijzonder van?

Zoals ik al zei: vochtige bodem en waterkant. Verder zijn de puttertjes die mijn zaden verspreiden mijn vrienden.

Waar maak jij je druk om?

Mijn grote angst ieder voorjaar weer is dat het elzenhaantje massaal toeslaat. Het vrouwtje van dit prachtig paarszwarte kevertje eet ronde/ovale gaatjes uit mijn blad om aan voldoende voedingsstoffen te komen om eitjes te kunnen leggen. Wanneer haar ca 900 eitjes als oranje pakketjes aan de onderkant van mijn bladeren zitten, komen daar op gegeven moment de larven uit. Zij kunnen mijn bladeren tot op de nerven kaal eten. Gelukkig heeft evolutie in het lange bestaan van elzenbomen ervoor gezorgd dat ik deze vraat goed kan herstellen en voor nieuw blad kan zorgen.

Diversiteit in begroeiing zorgt voor veel soorten insectenetende vogels in mijn gebied.

Dé natuurlijke vijanden van insecten.

Gerdien van den Broek

Verder is het heel vervelend dat door maaien van gras mijn stam beschadigd kan raken. Via de wonden die dan ontstaan ben ik extra gevoelig voor de groei van de elzenweerschijnzwam die mij verzwakt en uiteindelijk kan doen afbreken.

Ewoud de Groot

Waar ik minder bang voor ben, zijn de zogenoemde 'elzenvlaggen'. Het zijn gallen veroorzaakt door een parasitaire schimmel. De sporen komen in mijn jonge, nog groene elzenpropjes terecht. Uit de schutbladen lijkt een soort tongetje te komen. Net een vlag die uithangt. Begin van de zomer is die elzenvlag frisgroen, later geel tot roze, oranje tot zelfs paars. In het late najaar is de vlag net zo bruin/zwart als mijn dan rijpe elzenpropjes. Via sporen verspreidt de schimmel zich weer. In de winter zijn het tenslotte verdorde, zwarte 'vlaggetjes' aan mijn elzenpropjes.

Wij elzen zitten vol verhalen. Bijvoorbeeld [Hoe het hout van de ELS rood is geworden \(001\) – Natuurverhalen](#)

Foto's: *Gerdien van den Broek, Ewoud de Groot, Lidy Ridder*

www.ivntwiske.nl